

ȘCOLILE DE UCENICI INDUSTRIALI DIN CLUJ ÎN DECENIUL AL III-LEA AL SECOLULUI XX

Măsurile luate de stat privind dezvoltarea învățământului după 1918¹ au căutat să răspundă progreselor înregistrate de societatea românească aflată în faza consolidării structurilor ei capitaliste, pe întreg teritoriul național.

Dialogul stat — instituții de învățămînt s-a efectuat în sensul legitimării suprastructurii burgheze a societății. Rezultanta acestei corespondențe s-a concretizat într-o legislație care a afectat conținutul democratic al școlii românești de toate gradele. Datorită acestor limite de clasă, învățămîntul interbelic a răspuns doar parțial nevoii sociale, a fost inaccesibil categoriilor largi de elevi, mai ales pentru nivelele superioare de elaborare (ciclul secundar și superior)². Rezultatele pozitive s-au obținut îndeosebi pentru ciclul primar³. Statul a încercat și în parte a reușit să completeze instrucția absolvenților celor 7 sau 8 clase primare, orientându-i spre meserii, spre școlile profesionale⁴. În această idee, de calificare a forței de muncă necesare economiei, s-au creat în toate orașele școli de ucenici industriali și comerciali⁵. Ucenicii angajați cu contract de muncă pe durată de 3 ani, la patroni, erau obligați să frecventeze cursurile scăale ale acestei forme de învățămînt de stat, să-și însușească programa școlară aprobată de Ministerul Instrucției Publice. Conform acestei programe, ucenicii trebuiau să-și însușească în 3 ani de studiu următoarele obiecte de învățămînt: purtare morală, dirigentie, religie, limba română, scris, citit, cunoștințe generale (geografie, istorie, științe naturale, chimie, tehnologie și economie), stilizare, aritmetică industrială, contabilitate, desen liber, desen geometric, desen de lenjerie, desen de croitorie. Ucenicii comerciali aveau o programă diferită, la aceștia se punea accentul pe contabilitatea comercială, pe dreptul comercial și corespondență⁶.

¹ C. Hamangiu, *Codul general al României 1922—1926*, vol. XIII—XIV, București, s.a., 1295 p.

² Recensămîntul General al Populației României 1930, vol. III, București, 1938, p. X—XXIII. Conform acestui recensămînt, au beneficiat de instrucție secundară și superioară un număr de 799 720 tineri, din totalul de 8 250 183 științori de carte.

³ Ibidem, 7 018 263 tineri au fost cuprinși în rețeaua de învățămînt, ciclul primar.

⁴ Ibidem, 263 579 tineri au frecventat învățămîntul profesional.

⁵ Școlile de ucenici industriali și comerciali din Cluj s-au înființat în 1912. Arhiva acestora se află în depozitul Liceului industrial „Armătura” din Cluj-Napoca, fiind în evidențele Direcției Generale a Arhivelor Statului, filiala Cluj-Napoca.

⁶ Arh. Stat. Cluj, fond *Innvățămînt permanent I. 1920—1932*, dos. nr. 16. Condică de progres și absențe a clasei I-a A/1927—1928, f. 1—10. De exemplu, istorie îi erau afectate în programa analitică a clasei I, atât pentru ucenicii industriali, cât și pentru cei comerciali, 32 de ore. Temele predate la acest obiect erau următoarele: „Poporul român — originea lui”; „Luptele dacilor cu romanii”; „Sufferințele românilor”; „Întemeierea Munteniei și a Moldovei”; „Mircea cel Mare”; „Alexandru cel Bun”; „Vlad Tepes”; „Neagoe Basarab”; „Mihai Viteazul”; „Ștefan cel Mare”; „Unirea Principatelor”; „Regele Carol I”; „Regele Ferdinand I”.

În orașul Cluj, Școlile de ucenici (băieți și fete) funcționau cu limba de predare română și cu secție maghiară. Neavind local propriu, cursurile se desfășurau în incinta diverselor școli primare din oraș (la cea din strada Paris, din cartierul Mănăstur, din strada Avram Iancu, din strada Moților etc.). Orarul ucenicilor pe clase era următorul: cei de clasa I-a aveau ore în ziua de luni, de la 17 la 20 (limba română, aritmetică, istorie), marți de la ora 17 la 20 (religie, limba română, aritmetică, geografie), joi, de la orele 16 la 20 (matematică, fizică, constituție); clasele a II-a și a III-a aveau ore tot de 3 ori pe săptămînă (legislație, limba română, istorie, geografie, stilistică și respectiv chimie, tehnologie, matematică și fizică). Acest orar era valabil pentru ucenicii industriali.

În perioada supusă analizei noastre, clasificarea elevilor la diverse obiecte se făcea prin acordarea de calificative. De exemplu, clasa a III-a, secția maghiară, a obținut la stilistica industrială, la sfîrșitul anului școlar 1921—1922, următoarele rezultate: calificativul eminent (nota 1) — 4 ucenici; calificativul bine (nota 2) — 17 ucenici; calificativul satisfăcător (nota 3) — 58 de ucenici. Relația nemijlocită mediocritate—frecvență era evidentă în clasa sus-menționată. Astfel, fiecare elev a lipsit în medie 7 ore din cele 10 prevăzute în programa pentru disciplina stilistică industrială (63 ore absențe motivate și 408 ore absențe nemotivate)⁷.

Pentru elevii care nu aveau ciclul primar terminat, s-au înființat clase pregătitoare. Oferim un exemplu referitor la situația școlară și dintr-o asemenea clasă. Din totalul de 40 înscriși, au fost declarati la finele anului școlar 1923—1924 un număr de 12 repetenți la studiu și 11 la frecvență. Deci, au promovat mai puțin de jumătate⁸. Structura claselor nu era alcătuiră după meserii. Ea era extrem de diversificată. În clasa mai sus amintită, cei 40 de elevi făceau ucenie la patroni pentru a învăța următoarele meserii: 9 elevi pe cea de mecanic, 5 de fierar, 1 de lăcătuș, 1 de timplar, 1 de tăpițier, 3 de vopsitor, 1 de zugrav, 2 de zidar, 7 de cizmar, 3 de croitor, 1 de cojocar, 2 de fringhier, 1 de legător de cărți, 1 de coafor de damă, 2 de brutar. Menționăm că nu se poate face o ierarhizare a meserilor după structura claselor. Fără a generaliza, pentru clasa pregătitoare, o grupare relativă ne oferă meseriile de timplar, pantofar, croitor⁹.

⁷ *Idem*, dos. nr. 9. Condică de progres și absențe a clasei a III-a C. Secția maghiară a Școlilor de ucenici industriali din Cluj/1921—1922 (nenumeroată).

⁸ *Idem*, dos. nr. 12/1923—1924 (nenumeroată).

⁹ *Idem*, vezi Condică de progres... /1925—1926. Statistica ucenicilor industriali înscriși în acest an școlar, după meserii, se prezenta astfel la clasele pregătitoare: 594 înscriși; dintre aceștia 96 erau timplari; 55 — pantofari; 27 — ciubotari; 19 — zugravi; 15 — măcelari; 30 — bărbieri; 36 — lăcătuși; 17 — fierari; 17 — brutari; 7 — strungari; 11 — chelneri; 23 — zidari; 7 — sobari; 10 — rotari; 1 — lemnar; 58 — croitori; 29 — mecanici; 1 — grădinar; 19 — tinichigii; 15 — dulgheri; 2 — instalatori de apeduct; 2 — turtari; 1 — argintar; 7 — ceasornicari; 3 — compactori; 1 — vopsitor de firme; 1 — calapodar; 4 — lustruitori trăsuri; 6 — tăpițeri; 1 — sticlar; 14 — turnători de fier; 2 — siperitori; 4 — electricieni; 5 — vopsitori stofe; 1 — curelar; 2 — arhitecți; 3 — giuvăergii; 5 — tipografi; 1 — gravor; 1 — șlefuitor sticla; 2 — dentiști; 8 — dogari; 1 — argăsitor; 1 — constructor de balanțe; 1 — betonier; 1 — coșar; 1 — blănar; 1 — lăcătuș; 1 — automecanic; 1 — arămar; 1 — rihtitor fețe (incăltăminte); 2 — ceapărăzari; 3 — florari; 1 — țepători; 1 — băcan; 2 — hornari; 1 — tăietor de piele; 1 — perier; 1 — impletitor de coșuri; 1 — sculptor; 1 — pregătitor de candelabre; 1 — reparator de piane; 1 — instrumente de chirurgie; 1 — pălărier; 2 — cofetari; 1 — cioplitor de piatră; 1 — reparator mașini de scris; 1 — optician; 1 — fotograf.

Vîrsta uceniciei și totodată a școlarizării nu avea limite fixe¹⁰, ea era condiționată de posibilitățile sătenilor, ale familiilor din care provineau ucenicii. Majoritatea uceniciilor erau externi, patronii refuzau în general să le asigure și întreținerea. Acest impediment explică ponderea mică și foarte mică (la fete) a uceniciilor români, majoritar proveniți de la sate. În procesele-verbale ale școlilor de ucenici se sublinia în repetate rânduri necesitatea construirii unui cămin „unde să poată locui fiile și fiicele de săteni, pe care patronii nu-i primesc cu întreținerea”¹¹. Cifrele din statisticile școlare sunt edificatoare în analiza compoziției naționale. La fete, în anul școlar 1923—1924, s-au înscris 276 de eleve, dintre care numai 19 românce. În anul 1924—1925 s-au înscris 237, din care 27 românce; în anul școlar 1928—1929, din 300 eleve înscrise, 30 erau românce¹².

Situația era asemănătoare și pentru Școala de ucenici — băieți (vezi Tab. nr. 1)¹³.

Tabelul I

Anul școlar	Clasa pregătitoare			Clasa I			Clasa a II-a			Clasa a III-a		
	Rom.	Magh.	Alte naț.	Rom.	Magh.	Alte naț.	Rom.	Magh.	Alte naț.	Rom.	Magh.	Alte naț.
1925—1926	87	369	68	226	313	61	115	132	—	3	350	93
1926—1927	42	221	1	194	405	80	142	194	—	146	197	—
1927—1928	50	508	102	391	601	128	135	329	68	40	149	—

Centralizarea datelor statistice consemnate în cataloage indică că, indiferent de naționalitate, ucenicii au obținut rezultate școlare slabe și, în cele mai multe cazuri, nu au reușit să promoveze.

Pe ansamblul perioadei 1921—1930, situația școlară a uceniciilor băieți o prezintă Tabelul nr. 2.

¹⁰ *Idem*, dos. nr. 16/1925—1926 (nenumeroat). Vîrsta elevilor din clasa I H era următoarea: 1 elev avea 12 ani; 5 elevi aveau 14 ani; 11 — 15 ani; 8 — 16 ani; 14 — 17 ani; 8 — 18 ani; 2 — 19 ani; 2 — 20 de ani și 1 elev avea 25 ani.

¹¹ Statistica am realizat-o folosindu-ne de Condicele de progres și absențe pe anii 1921—1928 (dos. nr. 1—15/1921—1922; dos. nr. 1—28/1922—1923; dos. nr. 1—17/1923—1924; dos. nr. 1—37/1925—1926; dos. nr. 1—36/1926—1927; dos. nr. 1—59/1927—1928).

¹² *Ibidem*.

¹³ *Idem*, dos. nr. 33. Procese-verbale ale Comitetului Școlii, din 11 decembrie 1923, pînă în 1 iunie 1937 (nenumeroat).

Tabelul nr. 2¹⁴

Anul școlar	Clasa pregătit.		Clasa I		Clasa a II-a		Clasa a III-a	
	Înscriși	Promovați	Înscriși	Promovați	Înscriși	Promovați	Înscriși	Promovați
1921—1922	—	—	175	145	223	183	119	99
1922—1923	56	56	538	371	381	285	521	335
1923—1924	86	57	431	345	330	357	307	171
1924—1925	Cataloagele școlare nu sint complete							
1925—1926	594	410	621	526	334	277	568	422
1926—1927	247	215	686	594	340	265	460	300
1927—1928	653	611	1442	995	442	350	229	216

Se constată statistic că numărul elevilor înscriși în clasa I, în perioada analizată, era mult superior celor înscriși în clasa a III-a. Situația era asemănătoare și la elevile ucenice. Astfel, în anul școlar 1928—1929, în cele 4 clase I, au fost inscrise 155, promovind doar 70, adică mai puțin de jumătate¹⁵.

Cauzele eșecului școlar au fost multiple. Dintre ele amintim:

a) Patronii găseau diferite pretexte pentru a nu trimite ucenicii la școală. Procesele-verbale ale Conducerii școlii au sesizat în repetate rânduri această atitudine, care influența nefavorabil frecvența elevilor¹⁶.

b) O altă cauză a rezultatelor nesatisfăcătoare o constituiau concedierile. Concediați de patroni, elevii erau declarați automat repetenți, deoarece statutul de elev era condiționat de cel de ucenic. În anul școlar 1928—1929, în cele 4 clase de fete exemplificate, au fost concediate 12 ucenice, iar la 23 le-a expirat contractul de ucenicie¹⁷.

c) Datorită condițiilor de muncă patronală, au fost cazuri de fugă, de abandonare a meseriei. Statisticile școlare ale anului 1925—1926 consemnează 23 astfel de situații. Diriginții claselor respective motivau în dreptul celor plecați justifica acestor acte¹⁸. Desprindem unul din multele exemple: Dirigintele elevului Lupuș Ipan, din clasa a II-a, motiva repetenția elevului pentru că: „lucreză foarte mult la patron, de la 7 dimineață pînă la 11 noaptea. Lucreză și dumineca. Din această cauză este slab la studiu”¹⁹.

Cauzele repetenției prezentate mai sus se cer analizate în interdependentă. Ele nu acționau separat, se completau, contribuiau în ansamblul lor la accentuarea mediocrității, la eșecul școlar. Școala le-a semnalat, dar nu a putut să inter-

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Idem, dos. nr. 4, 5, 6, 7/1928—1929 (nenumerotat).

¹⁶ Idem, dos. nr. 33. Procese-verbale... pe anul 1925—1926.

¹⁷ Idem, dos. nr. 4, 5, 6, 7/1928—1929 (nenumerotat).

¹⁸ Idem, dos. nr. 27/1926—1927, f. 1. „Ucenicul Deac Ștefan, născut la Cojocna, jud. Cluj, la 25 decembrie 1910, de meserie fierar la »Horvath Paul«; avea contract de ucenicie, din anul 1926 pînă în anul 1929. A fost declarat repetent pentru că a plecat de la stăpin din cauza bătăii, reziliind contractul“.

¹⁹ Idem, f. 17.

vină energetic în interiorul relației patron—ucenic. La sfîrșitul anului școlar 1925—1926, dirigintele clasei pregătitoare G făcea următoarele observații: „Patronii exploatind munca lor fizică [a uceniciilor — n.n.], pînă la oboseală, e natural, cînd vin la școală — pe care o consideră un timp de repaos, să nu-și poată susține atenția și prin urmare să nu prezinte nici un interes pentru învățămînt. Oricîtă muncă ar depune învățătorul, parte din timp petrecind-o cu facerea disciplinei, mulți ucenici obosiți adorm”²⁰.

Dirigintele clasei pregătitoare E, la sfîrșitul aceluiași an școlar, consemna: „Capacitatea de atenție lasă mult de dorit din cauza oboselii prea mari fizice. Mulți dintre ei dorm în clasă și mai ales brutarii. Dorul de școală și de învățat 14—15%. Restul sunt mai bucuroși să nu învețe”²¹.

Ca o concluzie, intensificarea muncii patronale s-a constituit în principala cauză a eșecului școlar²².

Profesorii animați de dorința de a completa instrucția uceniciilor, de a atenua efectele intensificării muncii patronale, au făcut eforturi de a trimite vara, în colonii de odihnă elevii — ucenici merituoși, pe cei fără nici o posibilitate materială. Directoarea Școlii de fete, profesoara Atadi, arăta în ședința din 20 martie 1929 a Corpului profesoral: „Casa Cercuală, niciodată nu a trimis vreo ucenică la aer și baie și dacă, aceste copile au fost lipsite întotdeauna de ajutorul celor mai indicate a face, nu e un motiv ca toată lumea să le negligeze sănătatea și să fie lăsate pradă bolilor și care, izvorau dintr-o hrană insuficientă, față cu o muncă istovitoare”²³. Reprezentantul Corporației industriașilor sublinia în aceeași ședință că: „trimiterea cîtorva eleve sărăce și debile în colonia de la Colibița, unele absolut gratuit — să se evite, găsind că aceste colonii școlare sunt un lux pentru ucenice”²⁴. Conducerea școlii a combătut vehement punctul de vedere patro-nal, arătind că „ucenicile au mai mare nevoie de aer ca alți copii, deoarece din-sele trăiesc mereu în aerul viciat al atelierelor, fără vacanță, mereu aplacato pe lucru”²⁵.

Corpul profesoral a depus eforturi permanente pentru a fixa statutul școlii, dată fiind atitudinea adoptată de patroni, ca și inerția organelor locale (Inspec-torat școlar, Camera de muncă, Casa cercuală, Camera de comerț etc.).

Școala a făcut eforturi, profesorii și-au îndeplinit obligațiile de catedră, „deși, plătiți, abia cu cîțiva lei pe oră, și-au dat toată silința, pentru răspîndirea graiului românesc între elevii școlii”²⁶. Au înfruntat condiții nefavorabile în desfășurarea activității: „plafonul corridorului s-a surpat și amenință cu surparea și restul, primind viața elevilor și a corpului didactic ...”²⁷. Greutățile intimpinate de aceste școli l-au determinat chiar și pe censorul ministerial Vlaicu să se mire „de sărăcia acestei școli și să felicite administrația care o susține cu aşa fonduri reduse ...”²⁸.

²⁰ *Idem*, dos. nr. 42. Clasa pregătitoare E/1925—1926 (nenumerotat).

²¹ *Idem*, dos. nr. 44. Clasa pregătitoare G/1925—1926 (nenumerotat).

²² *Idem*, dos. nr. 18. Clasa a III-a C/1925—1926, f. 1. „Capacitatea de studii lasă de dorit, fiind obosiți fizicește. Dorul de școală și de învățat fiind 25—30%.”

²³ *Idem*, dos. nr. 33. Procese verbale ...

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Idem*; cf. C. Hamangiu, op. cit., p. 825.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*.

În Cluj, a mai funcționat și o Școală de ucenici — meseriași pe lîngă Atelierele C.F.R. Școala aparținea C.F.R., Direcția Școlii de elevi-meseriași. Aceasta se afla într-o strînsă legătură cu cele similare din țară (Pașcani, Simeria, București, Constanța). Durata de școlarizare era de 4 ani²⁹. Condițiile de înscriere menținuau obligativitatea pentru ucenici de a avea cel puțin 4 clase primare. Anul școlar era împărțit în 3 trimestre, notele se acordau de la 1 la 10, obiectele de învățămînt predate aveau un grad de complexitate mai mare față de regimul celorlalte școli de ucenici. În anul I se preda citirea în legătură cu învățămîntul real, compoziția, aritmetică, geometria constructivă pe baza desenului, desenul, conduită, practica; în anul II se adăugau celor de mai sus obiectele: fizică, mecanică descriptivă (mașini). În anul III se preda citire, aritmetică, contabilitate, tehnologie, mecanică descriptivă, electrotehnică, desen, conduită, practică. În anul IV se preda citire, compoziție, tehnologie, mecanică descriptivă (mașini, electrotehnică), practică, regulamente și organizarea atelierelor C.F.R., igienă, desen, drept și economie politică, conduită, practică³⁰. La nivelul tuturor anilor de studiu se preda religie și educație fizică. Mulți elevi aveau ca studii anterioare I—IV clase de liceu, I—II clase de școli de arte și meserii, IV clase de seminar pedagogic, 7 clase primare, IV clase de gimnaziu³¹. Elevii provineau din județele Alba, Turda, Tîrnava Mică, Sibiu, Cluj, Someș, Maramureș, Teleorman, Făgăraș și Sălaj și se pregăteau pentru insușirea meserilor de lăcătuș, montor și electrician.

Statisticile consemnează pentru perioada de funcționare a școlii (1925—1937) cifrele de școlarizare: promoția 1925—1929 — înscriși 36 elevi, absolvenți 19; promoția 1926—1930 — înscriși 40, absolvenți 33; promoția 1927—1931 — înscriși 38, absolvenți 33; promoția 1928—1932 — înscriși 38, absolvenți 33; promoția 1929—1933 — înscriși 40, absolvenți 39; promoția 1930—1934 — înscriși 19, absolvenți 16; promoția 1931—1935 — înscriși 31, absolvenți 19; promoția 1932—1936 — înscriși 20, absolvenți 19; promoția 1933—1936 — înscriși 28, absolvenți 25; promoția 1934—1936 — înscriși 36, absolvenți 31; promoția 1935—1937 — înscriși 32. La rubricile matricole ale acestei promoții se consemnează rezultate numai pentru anul I³².

Elevilor care nu se conformau regulamentului de ordine interioară al școlii li se aplicau pedepse aspre. Am desprins din materialul arhivistic doar cîteva categorii de pedepse cu caracter de generalitate:

1. Pedeapsa cu întîrzierea la promovare în calitate de calfă și amendă. Un exemplu: Mureșan Vasile (n. 1907, București, jud. Ilfov), avansat în anul III de la 0,60 lei la 0,90 lei/h, întîrziat la promovare de calfă cu o lună în anul 1925—1926, pentru absențe, la 1 septembrie 1926 declarat montator³³. Alt exemplu ni-l oferă cazul ucenicului Pop Simeon din Aghireș, jud. Cojocna. A fost declarat repetent în anul II. În clasa a III-a a fost amendat cu 100 lei pentru indisiplină. Tot în această clasă, a fost întîrziat 3 luni la promovare pentru calfă. A absolvit în anul 1927³⁴.

2. Pedepse cu îndepărțarea din internat. Exemplificăm cazurile ucenicilor Ștefan Iuliu, clasa a IV-a, anul școlar 1926/1927, și lui Tanțău Iuliu, clasa a II-a,

²⁹ Idem, fond Învățămînt permanent II, dos. nr. 1. Școala de elevi-meseriași de pe lîngă Atelierele principale C.F.R. din Cluj/1925—1937, f. 516; cf. C. Hamangiu, op. cit., p. 372—377.

³⁰ Idem, f. 20—30.

³¹ Idem, f. 499.

³² Idem, dos. Evidență trimestrială și anuală a școlilor de elevi-meseriași de pe lîngă Atelierele C.F.R./1925—1937, f. 1—615.

³³ Idem, f. 80.

³⁴ Idem, f. 88.

anul școlar 1924—1925³⁵. Cazul lui Copindean Samoilă din județul Alba este semnificativ. În anul III 1929—1930 „prin ordinul 12075/1.XI.1929 se elimină din cămin pentru totdeauna și pe o lună din școală și ateliere pentru indemn la nesupunere și purtare indisciplinată. I se va scădea nota la purtare cu patru puncte...”³⁶.

3. Pedepse cu carcera, reținerea banilor de buzunar. Exemplificăm această formă de pedeapsă cu cazul elevului Crăciun Gheorghe, nr. dosar 286, matricola 35.005, din Mintiu Gherlei, jud. Someș. „Se pedepsea cu 3 ore carceră și reținerea banilor de buzunar pe o lună pentru provocare la dezordine”³⁷. Caz similar, Bugnar Alexandru din Abrud, jud. Alba, din anul III, matricola 35.003 „...se pedepsea cu 3 ore de carceră și reținerea banilor de buzunar pentru neexecutare de ordine...”³⁸, sau Bogăteanu Grigore din clasa a IV-a (1927—1928), pedepsit cu 150 lei pentru neexecutare de pedeapsă și apoi cu 50 de lei pentru „neexecutare de ordine, dezordine și rea purtare...”³⁹. Mai amintim cazul ucenicului Poj Victor, clasa a III-a (1927—1928), care se pedepsea cu 100 lei amendă „pentru inducerea în eroare a șefului său”⁴⁰ sau cazul elevului Frandă Dumitru din clasa a IV-a, anul școlar 1926—1927, „pedepsit cu consecință în internat 8 ore cu pline și apă”⁴¹.

4. Transferuri disciplinare.

Elevul Duda Samuil a fost transferat disciplinar în anul III (1926—1927) la Brașov. Elevul Scriba Constantin de la Atelierele C.F.R. Pașcani a fost mutat disciplinar la Inspectia Atelierelor Principale C.F.R. Simeria. În anul II îl găsim în statistici premiant cu media 8,08; în anul III cu media 8,33, iar în anul IV pedepsit cu serviciul de harnal o lună, scădere notei la conduită și mutarea la Școala din Cluj. A fost promovat ca meseriaș la 1 ian. 1938, în loc de 1 octombrie 1937⁴².

Condițiile grele de muncă în atelierele C.F.R. au determinat pe ucenici să-și manifeste revolta. Pedepsele aplicate se constituiau într-o modalitate directă, agresivă și eficientă ordonată de conducerea Școlii — pentru a anihila orice tendință de nesupunere.

Școlile de ucenici industriali și comerciali au fost chemate de către stat să răspundă unei nevoi sociale, să întărească învățământul profesional, să ajute la calificarea forței de muncă.

Programele școlare ale acestei forme de învățămînt serial se voiau un sprijin teoretic pentru ucenicii care își însușeau meseria la patroni sau în întreprinderi de stat.

Lipsite de sprijin material, subordonate la nivel local atât Inspectoratelor școlare cît și Corporațiilor de industriași, Camerelor de muncă, Camerelor de comerț etc., ele nu aveau un statut administrativ, de organizare și funcționare precis delimitat; nu puteau să realizeze în practică obligativitatea frecvențării cursurilor din partea tuturor uceniciilor, înregistrați la diversi patroni din oraș. Rezultatele școlare nesatisfăcătoare obținute de elevii — ucenici, consecință directă

³⁵ *Idem*, f. 420.

³⁶ *Idem*, f. 252.

³⁷ *Idem*, f. 286.

³⁸ *Idem*, f. 283.

³⁹ *Idem*, f. 122.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Idem*, f. 500.

a intensificării muncii patronale, ne determină să conchidem că această formă de învățămînt profesional se constituia într-o fațetă semnificativă a limitelor care au grevat asupra învățămîntului românesc interbelic, în general.

NICOLAE PĂUN

DIE SCHULEN FÜR INDUSTRIELLE LEHRLINGE AUS CLUJ IM 3. JAHRZEHNT DES 20. JAHRHUNDERTS

(Zusammenfassung)

Nach dem Jahre 1918 begann für die rumänische Gesellschaft eine Phase der Festigung ihrer kapitalistischen Struktur. Hinsichtlich der entsprechenden Ausbildung der Arbeitskräfte, die die Ökonomie benötigte, schenkte man den Gewerbeschulen und den Schulen für industrielle und kaufmännische Lehrlinge eine besondere Aufmerksamkeit. Laut Schulgesetz waren die Lehrlinge, die beim Arbeitgeber auf Grund eines Arbeitsvertrages angestellt waren, verpflichtet, die Abendschule für Lehrlinge mit einer dreijährigen Dauer zu besuchen.

Im vorliegenden Beitrag wurden die organisatorische Struktur und die Funktionsweise der Schule für industrielle und kaufmännische Lehrlinge aus Cluj untersucht. Die unzureichenden Ergebnisse, die die Lehrlingeschüler verzeichneten, was eine direkte Folge der Arbeitssteigerung beim Arbeitgeber war, veranlaßten uns, die zahlreichen Gründe, die zum Mißserfolg dieser Schüler beitrugen, hervorzuheben.

Auf Grund eines reichen bisher unbekannten archivistischen Materials versucht der Verfasser des Beitrags die feindselige Haltung der Arbeitgeber gegenüber der Schule hervorzuheben, desgleichen auch die materiellen Mängel dieser Schule, die ständig mit der Gleichgültigkeit der zuständigen lokalen und zentralen Behörden zu kämpfen hatte.

Diese Form der Gewerbeschulen veranschaulicht durch die Art ihrer Existenz und Funktion sehr einleuchtend die Grenzen, die dem rumänischen Schulwesen zwischen den beiden Weltkriegen gesetzt wurden.